

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН ГИШҮҮН БАЙСАН ХҮМҮҮСИЙН ХАНГАМЖ, ХАМГААЛАЛТ, ЭРХ, ҮҮРГИЙН ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА*Р. Хатанбаатар, Ц. Товуусүрэн, А. Пагма***УДИРТГАЛ**

УИХ -ын гишүүн Г. Уянгын захиалгаар “Гадаадын зарим орны Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалт, эрх, үүргийн талаарх харьцуулсан судалгаа”сэдэвт судалгааны ажлыг Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Судалгааны төвийн судлаачдын баг гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго:

Гадаадын зарим орны, тухайлбал, АНУ, Франц, БНЭУ, ОХУ, БНКыру -ын Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалтын талаарх эрх зүйн зохицуулалт, Зүүн Тимор Улс, Ангол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн зарим эрх, үүргийн талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг судалж, туршлагыг харьцуулан гаргахад оршино.

Судалгааны зорилтууд:

- Гадаадын зарим орны Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалтын талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг харьцуулан судлах,
- Гадаадын зарим орны Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн эрх, үүргийн талаарх эрх зүйн зохицуулалтыг харьцуулан судлах,
- Дээрх орнуудын Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүс бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж дууссаны дараа эрхэлж буй ажлын талаар зарим хүмүүсийн жишээн дээр тулгуурлан материал бэлтгэх зэрэг болно.

Судалгааны аргачлал:

- Гадаадын зарим орнуудын Үндсэн хууль, холбогдох бусад хуулийн бүлэг заалт,
- Гадаадын зарим орны Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн бүрэн эрх нь дуусгавар болсны дараа эрхэлж буй ажлын талаар эх сурвалж, баримт материалыг судлах,
- Судалгааны материалыг нэгтгэн тайлан бичих

Хамрах хүрээ:

1. Гадаадын улс орнууд Үндэсний Аюулгүй Байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүстэйгээ хэрхэн ажилладаг талаар холбогдох эх сурвалжуудаас судалж үзсэн боловч энэ талаар тодорхой материал байхгүй, харин тэдний хангамж, хамгаалалт, зарим улсад бүрэн эрх нь дууссаны дараа эрхлэх ажлын талаарх холбогдох эрх зүйн зохицуулалтыг авч үзсэн болно.
2. АНУ, Франц, БНЭУ, ОХУ, БНКыру -ын Ерөнхийлөгч байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалтын талаарх асуудал,
3. Зүүн Тимор Улс, Ангол Улсын Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн бүрэн эрх нь дууссаны дараа эрхлэх ажил, хэрэгжүүлэх эрх, үүргийн талаарх асуудал,

4. Зарим орны Ерөнхийлөгч байсан хүмүүсийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж дууссаны дараа явуулсан үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл

Судалгааны ажлын хүрээнд дараах үндсэн үйл ажиллагаа хийгдсэн болно. Үүнд:

- Хууль, эрх зүйн баримт бичгүүдийг сонгож харьцуулсан шинжилгээ хийсэн
- Цуглуулсан мэдээлэлд нэгдсэн боловсруулалт хийсэн
- Судалгааны материалыг нэгтгэн судалгааны тайлан бичсэн

* * *

1. Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалтын талаар

Америкийн нэгдсэн Улс

Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөл нь 1947 оны Үндэсний аюулгүй байдлын тухай хуулийн (National Security Act of 1947) дагуу байгуулагдсан. 1949 оны Өөрчлөн байгуулалтын төлөвлөгөө №4 (Reorganization Plan No. 4 of 1949) ёсоор Ерөнхийлөгчийн Гүйцэтгэх офист байрлах болсон. ҮАБЗ -ийг Ерөнхийлөгч даргална. Ерөнхийлөгчөөс гадна Дэд ерөнхийлөгч, Төрийн нарийн бичгийн дарга, Батлан хамгаалахын сайд нар байнгын гишүүн нь байна.

Штабын дарга нарын нэгдсэн хорооны дарга буюу АНУ -ын Ерөнхий штабын тэргүүн ҮАБЗ -ийн цэргийн асуудлын, Тагнуулын ерөнхий газрын дарга тагнуулын асуудлын байнгын зөвлөх байна. Сангийн сайд, НҮБ дахь АНУ-ын байнгын төлөөлөгч, Ерөнхийлөгчийн үндэсний аюулгүй байдлын асуудлын туслах, Ерөнхийлөгчийн эдийн засгийн бодлогын туслах болон Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны дарга нар Зөвлөлийн бүх хуралдаанд уригдана. Ерөнхий Атторней болон Хар тамхины үндэсний хяналтын бодлогын газрын дарга нар хариуцах асуудлынхаа хүрээнд, бусад албаны хүмүүс шаардлагын дагуу Зөвлөлийн хуралдаанд уригдан оролцоно.

ҮАБЗ нь АНУ-ын үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нөлөөлөх дотоод, гадаад цэрэг, тагнуул болон эдийн засгийн асуудлаар (Үндэсний эдийн засгийн зөвлөлтэй хамтран) ерөнхийлөгчид зөвлөж, туслана. 1958 онд батлагдсан Бүрэн эрх нь дууссан ерөнхийлөгчийн тухай хуулиар (Former Presidents Act) ерөнхийлөгч асан хүмүүсийн тэтгэвэр, ажлын алба, офисийн зардал, эмнэлэгийн үйлчилгээ, эрүүл мэндийн даатгал, Тусгай албаны хамгаалалтын асуудлыг зохицуулдаг.

Тэтгэвэр. Тэтгэврийг нь Сангийн сайд хариуцана. Тэтгэвэр нь гүйцэтгэх төвшний нэгдүгээр зэргийн буюу яамдын гүйцэтгэх тэргүүн нарын цалинтай тэнцэх бөгөөд татвар ногдуулна. (2012 оны байдлаар 191300 \$). Тэтгэврийг ерөнхийлөгчийн бүрэн эрх нь дуусмагц олгож эхлэнэ. Хэрэв ерөнхийлөгч агсны бэлэвсэн эхнэр бусад тогтмол тэтгэвэрээс татгалзсан бол насан туршид нь жилд 20000 \$-ын тэтгэвэрийг олгоно.

Шилжилт. Бүрэн эрх нь дууссан ерөнхийлөгчийн офисоос явах шилжилтийн зардлыг мөн улсаас санхүүжүүлнэ. Үүнд офисийн байрны зардал, ерөнхийлөгчийн ажилтнуудын нөхөн олговор, харилцаа, холбооны үйлчилгээ, хэвлэх болон шуудангийн зардлыг 7 сарын турш санхүүжүүлдэг.

Ажилтнууд, офис. Ерөнхийлөгч асны хувийн офис, ажилтнуудын асуудлыг Ерөнхий үйлчилгээний газрын захирал хариуцан, санхүүжүүлнэ. Энэ офисийн ажилтнуудыг ерөнхийлөгч асан өөрөө сонгох бөгөөд тэд ажил, үүргээ зөвхөн түүний өмнө хариуцан тайлагнана. Ерөнхийлөгч асан хүн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж байхад нь ажиллаж байсан өөрийн ажилтнуудад олгох нөхөн олговрын суурь хэмжээг өөрөө тогтоох бөгөөд хэмжээний

хувьд эхний 30 сард жилийн нийлбэр дүнгээрээ 150000\$ -оос хэтрэхгүй, түүнээс цааш 96000\$ -оос хэтрэхгүй байна.

Эмнэлэг, эрүүл мэндийн даатгал. Ерөнхийлөгч асан цэргийн госпитальд эмчлүүлэх эрхтэй бөгөөд эмчилгээний зардлыг агентлагийн дотоод тарифаар төлнө. Энэ тарифийг Удирдлага, төсвийн товчооноос тогтоосон байдаг. Хоёр удаа ерөнхийлөгчөөр сонгогдон ажилласан хүн Холбооны албан хаагчдын эрүүл мэндийн хөнгөлөлтийн программын хүрээнд эрүүл мэндийн даатгал худалдан авч болдог.

Тусгай албаны хамгаалалт. 1965 - 1996 оны ерөнхийлөгч нар, тэдний эхнэрийг насан туршид нь төрийн тусгай албад хамгаална. Мөн ерөнхийлөгч асны 16 нас хүрээгүй хүүхдийг хамгаална. Харин 1994 онд батлагдсан дүрэм ёсоор 1997 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс хойш тангараг өргөн ажилласан ерөнхийлөгч нарын хамгаалалтын хугацааг 10 жил болгон өөрчилжээ. Энэ дүрмийн дагуу Билл Клинтон насан туршийн хамгаалалттай байх бол Жорж Буш, Барак Обама болон тэднээс хойших ерөнхийлөгч нар бүрэн эрх нь дууссанаас хойш 10 жил хамгаалалтанд байна.

Мөн 2008 онд Дэд ерөнхийлөгчөөр ажиллаж байсан хүний хамгаалалтын хууль (Former Vice President Protection Act of 2008) батлагдан гарсан байна. Дэд ерөнхийлөгч асан, түүний эхнэр, 16 нас хүрээгүй хүүхдийг нь дэд ерөнхийлөгч бүрэн эрхээ дууссанаас нь хойш 6 хүртэл сарын хугацаанд төрийн тусгай албадаас хамгаалж байхаар Холбооны Эрүүгийн хуульд нэмэлт оруулсныг Дэд ерөнхийлөгчөөр ажиллаж байсан хүний хамгаалалтын хууль гэдэг. Мөн энэ хугацаа дууссанаас хойш шаардлага гарвал Дэд ерөнхийлөгч асан болон түүний гэр бүлийг тодорхой хугацаагаар хамгаалалтанд авах тухай шийдвэр гаргах эрхийг Дотоодын аюулгүй байдлын сайдад олгосон байна. Энэ хамгаалалт мөн дэд ерөнхийлөгч асны офист хамаарна.

Бүгд Найрамдах Франц Улс

Францын хууль ёсоор Ерөнхийлөгч байсан хүн насан туршдаа Төрийн зөвлөхийн хэмжээний тэтгэвэр авахаас гадна дипломат паспорттай байна. Мөн Францын Үндсэн хуулийн 56 дугаар зүйл ёсоор Францын үндсэн хуулийн хяналтын байгууллага болох Үндсэн хуулийн зөвлөлийн гишүүн байна. (Зөвлөлийг 9 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр 9 жилийн хугацаагаар Ерөнхийлөгч, Үндэсний хурал болон Сенатын спикерүүд томилно. Зөвлөлд дахин томилогдохгүй. 3 жил тутамд Зөвлөлийн гишүүдийн гуравны нэгийг шинэчлэн Ерөнхийлөгч, Үндэсний хурал болон Сенатын спикерүүд тус бүр нэг нэг гишүүн томилно. Үндсэн хуулийн зөвлөлийн нэг онцлог нь Бүгд найрамдах улсын Ерөнхийлөгч байсан хүн дээрх 9 гишүүн дээр нэмэгдэн гишүүн болох эрхтэй байдаг явдал юм.

Үндсэн хуулийн зөвлөл нь бусад орны үндсэн хуулийн шүүхтэй харьцуулбал бага эрх мэдэлтэй. Тухайлбал, Зөвлөл хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хуулийг хүчингүй болгох эрхгүй. Зөвхөн хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа хуулийн төсөл юмуу батлагдсан боловч хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлээгүй хуулийн талаар үндсэн хуульд нийцэж буй эсэхэд нь дүгнэлт гаргана. Үндсэн хуулийн Зөвлөлийн гишүүн нь олон нийтэд хандсан мэдэгдэл хийх, тодорхой албан тушаалуудыг хаших болон зарим төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй байдаг.)

Францын ерөнхий сайдын 1985 оны 1 дүгээр сарын 8-ны өдрийн шийдвэрээр Ерөнхийлөгч байсан хүмүүсийн хангамжийг тогтоосон байна. Үүгээр ерөнхийлөгч асан төрийн тусгай хамгаалалт, жолоочтой автомашин, офисийн байр, уг офист үйлчлэх хоёр ажилтантай байх бөгөөд бүх зардлыг нь улсаас хариуцна. Мөн Засгийн газраас байнгын 7 ажилтныг Ерөнхийлөгч асны офист ажиллуулна. Эдгээр ажилтныг Дотоод явдлын яам, Батлан хамгаалах яам, Сангийн яам, Нийгмийн хамгааллын яамнаас санхүүжүүлэн ажиллуулна.

Оросын Холбооны Улс

2001 оны 2 сард ОХУ-ын Төрийн Думаас “Бүрэн эрх нь дууссан ерөнхийлөгч, түүний гэр бүлийн гишүүдийн баталгааны тухай” хуулийг баталсан ба тус хуульд 2007, 2010 онуудад нэмэлт өөрчлөлт оруулсан байна. Тус хуулийн дагуу бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж дууссан ерөнхийлөгч “Төрийн хамгаалалтын тухай” хуулийн заалт ёсоор насан туршдаа төрийн хамгаалалтанд байх, тээвэр, холбоо, тусгай эмнэлгийн үйлчилгээ авах, нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх, идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулахад нь зориулж зохих техник хэрэгслээр тоноглогсон ажлын байр, туслахуудын аппаратыг ажиллуулахаар хуульчилжээ.

Түүнчлэн ерөнхийлөгч байсан хүнд насан туршид нь ОХУ -ын Ерөнхийлөгчийн цалингийн 75 хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хангамжийг сар бүр олгох, төрийн зуслангийн аль нэг өргөөг насан туршид нь ашиглуулахаар заасан. Хэрэв ерөнхийлөгч асан хүн дахин төрийн алба хашиж эхлэх /ерөнхий сайд, мужийн захирагч, төрийн албан хаагч зэрэг/ бол мөнгөн хангамжийг зогсооно. Энэхүү хуулиар бүрэн эрх нь дуусгавар болсон ерөнхийлөгчийн халдашгүй байдлыг хуульчилсан ба ерөнхийлөгч байхдаа хийсэн үйлдлийнх нь төлөө эрүүгийн ба захиргааны хариуцлагад татахыг хориглосон. Харин ерөнхийлөгч байх хугацаандаа онц хүнд гэмт хэрэг үйлдсэн нь тогтоогдож, эрүүгийн хэрэг үүссэн тохиолдолд энэ хуулиар тогтоосон халдашгүй байдал үйлчлэхгүй юм.

Хуулиар тогтоосон халдашгүй байдал нь ерөнхийлөгч асны орон байр, албан тасалгаа, тээврийн хэрэгсэл, хувийн баримт бичиг, харилцаа, холбоо, ачаа тээшинд мөн хамаарна. Ерөнхийлөгч асныг амьд сэрүүн байхад нь гэр бүлийн хүн нь болон ойрын төрлийн хүмүүс нь зуслангийн өргөөнд нь амьдрах ба тэдэнд мөн хамгаалалт гаргаж, урьд нь авч байсан эмнэлгийн үйлчилгээг үзүүлнэ.

Ерөнхийлөгч асныг нас нөхцсөнөөс нь хойш гэр бүлийнх нь хүмүүст түүнийг нас нөхчих үед нь хуулиар мөрдөж байсан өндөр насны тэтгэврийн хэмжээг 6 дахин өсгөсөнтэй тэнцэх хэмжээний мөнгөн тэтгэмжийг олгоно. Мөн гэр бүлийнхэн нь нас нөхцсөнөөс нь хойш 5 жил албаны машин, эмнэлгийн үйлчилгээг авна. Тус хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлнэ.

Бүгд Найрамдах Кыргыз Улс

БНКыру -ын Ерөнхийлөгч Алмазбек Атамбаев 2011 оны 12 дугаар сард “Бүгд Найрамдах Кыргыз Улсын Ерөнхийлөгчийн үйл ажиллагааны баталгааны тухай” хуулийг үндэслэн БНКыру-ын Ерөнхийлөгч асан Роза Отунбаевагийн хангамжийн талаар зарлиг гаргажээ.

Энэхүү зарлигийн дагуу БНКыру -ын Ерөнхийлөгч байсан Роза Отунбаевад БНКыру-ын Ерөнхийлөгчийн цалингийн 75 хувьтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн хангамжийг сар бүр олгох, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр засгийн газрын холбоо болон бусад холбооны хэрэгслээр хангах ба мөн хурлын танхим, нисэх болон төмөр замын буудлын VIP танхимаар үнэ төлбөргүй үйлчлүүлэх, Ерөнхийлөгчийн хэрэг эрхлэх газрын харъяа эмнэлгийн нэгдлээс эрүүл мэндийн үйлчилгээ авах, жолоочтой авто машин, зуслангийн өргөөг насан туршид нь ашиглуулах, Улсын аюулгүй байдлыг хангах Хорооноос “Төрийн хамгаалалтын тухай” хуулийн дагуу бүрэн хэмжээгээр Ерөнхийлөгч асныг хамгаалалтанд авна.

Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс

Энэтхэгт Ерөнхийлөгч байсан хүмүүсийн тэтгэвэр, хангамжийг 1951 онд баталж, 1985,1990,1993, 1998, 2003 онд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан Ерөнхийлөгчийн цалин, тэтгэврийн тухай хуулиар (The President's 1 (emoluments and) pension act, 1951) зохицуулдаг. Ерөнхийлөгч болон Дэд ерөнхийлөгч нар бүрэн эрхээ дууссанаас хойш ажиллаж байсан

үеийнхээ цалингийн 50% -тай тэнцэх тэтгэвэр авах эрхтэй. 2008 оны 9 дүгээр сарын 11 -нээс Ерөнхийлөгч сард 150000 рупий, Дэд ерөнхийлөгч 125000 рупийн цалин тус тус авч байна. (2012 оны 11 дүгээр сарын 2 -ны байдлаар 1USD = 53,64 рупий) Үүнээс гадна Ерөнхийлөгч асанд ашиглалтын зардлыг нь улсаас даах тавилгатай өргөө, 2 телефон, үндэсний роаминг бүхий үүрэн холбооны утас, автомашин, интернет ашиглах эрх олгоно. Эмнэлэгийн зардлыг улсаас даана. Хоёр хувийн нарийн бичгийн дарга, хувийн туслах болон хоёр үйлчилгээний ажилтантай байх бөгөөд офисийн зардал нь жилд 60000 рупий байна. Энэтхэгийн нутгаар аялахад нь дагалдах нэг хүний хамт онгоцны болон төмөр замын зардлыг нь дээд ангилалаар даана. Эдгээр зардлыг Засгийн газар хариуцна.

Ерөнхийлөгч асан хүн нас барсан тохиолдолд эхнэр (нөхөр) нь тавилгатай орон байр, нарийн бичгийн ажилтан, автомашин, телефон хэрэглэх эрхтэй байх бөгөөд мөн аялал жуулчлалын тодорхой хөнгөлөлт эдлэнэ. Дэд ерөнхийлөгч асан хүн офисийн ажилтантай байх бөгөөд жилд офисийн зардалд нь 60000 рупий олгоно. Нас барсан тохиолдолд нь эхнэрт (нөхөр) нь тавилгатай орон байр олгоно. Дэд ерөнхийлөгч асан хүний тэтгэвэр, хангамжийг Дэд ерөнхийлөгчийн тэтгэврийн хуулиар (The Vice - president's pension act, 1997) зохицуулдаг.

2. Үндэсний Аюулгүй байдлын Зөвлөлийн гишүүн байсан хүмүүсийн зарим эрх, үүргийн талаар

Холбогдох эх сурвалжуудаас хайлт хийж үзэхэд Зүүн Тимор Улс, Ангол Улсад бүрэн эрх нь хууль ёсоор дуусгавар болсон Ерөнхийлөгчийг Ерөнхийлөгчид зөвлөх чиг үүрэг бүхий зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд оруулахаар Үндсэн хуульдаа заасан байна.

Зүүн Тимор Улсын Үндсэн хууль, III бүлэг.

90 дүгээр зүйл. Төрийн зөвлөл.

1. Улсын Ерөнхийлөгчид улс төрийн зөвлөгөө өгөх эрх бүхий Төрийн зөвлөлийг Ерөнхийлөгч өөрөө тэргүүлнэ.
2. Төрийн зөвлөл нь дор дурдсан бүрэлдэхүүнтэй байна. Үүнд:
 - а/ Огцорсон, зайлуулагдсанаас бусад бүрэн эрхийн хугацаа нь дуусгавар болсон улсын Ерөнхийлөгчид;
 - в/ Үндэсний парламентын дарга;
 - с/ Ерөнхий сайд;
 - д/ Тухайн үеийн парламентаас бүрэн эрхийн хугацаандаа парламент дахь төлөөлөлтэй пропорциональ зарчмаар төрийн дээд байгууллагын гишүүн бус 5 иргэнийг томилох;
 - е/ Ерөнхийлөгчөөс өөрийн бүрэн эрхийн хугацаандаа төрийн дээд байгууллагын гишүүн бус 5 иргэнийг томилох;

91 дүгээр зүйл. Төрийн зөвлөлийн бүрэн эрх, зохион байгуулалт, чиг үүрэг.

1. Төрийн зөвлөл дор дурдсан үүрэгтэй: Үүнд:
 - а/ Үндэсний парламентыг тараах асуудлаар саналаа илэрхийлэх;
 - в/ Засгийн газрыг огцруулах асуудлаар саналаа илэрхийлэх;
 - с/ Дайн зарлах, энх тайван тогтоох асуудлаар саналаа илэрхийлэх;
 - д/ Ерөнхийлөгчийн хүсэлтээр өөрийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдол бүхий Үндсэн хуулиар зөвшөөрсөн аль ч асуудлаар саналаа илэрхийлэх;
 - е/ Өөрийн дотоод дүрэм, дэгийн төслийг боловсруулах;

2. Төрийн зөвлөлийн хуралдаан олон нийтэд хаалттай байж болно.
3. Төрийн зөвлөлийн зохион байгуулалт, чиг үүргийг хуулиар тогтооно.

Ангола Улсын Үндсэн хууль, II бүлэг. Бүгд найрамдах улсын зөвлөл.

75 дугаар зүйл.

1. Бүгд найрамдах улсын зөвлөл нь Ерөнхийлөгчид улс төрийн асуудлаар зөвлөх байгууллага бөгөөд дор дурдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:
 - а/ Үндэсний ассамблейг тараах асуудлыг батлах;
 - в/ Засгийн газрыг огцруулах асуудлыг батлах;
 - с/ Дайн зарлах, энр тайван тогтоох асуудлыг батлах;
 - д/ Түр хугацаагаар үүрэг гүйцэтгэж буй ерөнхийлөгчийн Ерөнхий сайдыг томилох, Засгийн газрыг огцруулах, Ерөнхий прокурор, Зэвсэгт хүчний ерөнхий штабын дарга, Зэвсэгт хүчний янз бүрийн салбарын дарга захирагч нарыг томилох, чөлөөлөх асуудлаар гаргасан шийдвэрийг батлах;
 - е/ Ерөнхийлөгчийн хүсэлтээр түүнд бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь зөвлөх;
 - ф/ Төрийн зөвлөлийн тогтоолыг батлах;
2. Төрийн зөвлөл бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх явцын тайлангаа гаргаж нийтэд ёслол төгөлдөр тунхаглана

76 дугаар зүйл.

Ерөнхийлөгчийн тэргүүлдэг Төрийн зөвлөл дор дурдсан гишүүдээс бүрдэнэ. Үүнд:

- а/ Үндэсний ассамблейн дарга, в/ Ерөнхий сайд, с/ Үндсэн хуулийн шүүхийн дарга, д/ Ерөнхий прокурор, е/ Бүрэн эрх нь дуусгавар болсон Ерөнхийлөгч, ф/ Үндэсний ассамблейд төлөөлөлтэй намуудын дарга нар г/ Ерөнхийлөгч томилдог 10 гишүүн

77 дугаар зүйл.

1. Төрийн зөвлөлийн гишүүд Ерөнхийлөгчийн өмнө тангараг өргөнө.
 2. Төрийн зөвлөлийн гишүүд нь Үндэсний ассамблейн гишүүдийн нэгэн адил эрх ямба эдэлнэ.
- 3. Зарим улс орнуудын Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөлийн⁷⁶ гишүүн байсан хүмүүс бүрэн эрх нь дуусгавар болсны дараа эрхэлсэн ажил, явуулсан үйл ажиллагааны талаар**

АНУ-ын 39 дэх (1977 - 1981) Ерөнхийлөгч Жимми Картер ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж дууссанахаа дараа дэлхий дахинд зөрчил, мөргөлдөөнийг тайван замаар шийдвэрлэх, хүний эрхийн төлөө идэхтэй үйл ажиллагаа явуулсан ба үүний төлөө 2002 онд Нобелийн энх тайвны шагнал хүртсэн байна. АНУ -ын Ерөнхийлөгчийн албан тушаалаа өгснийхөө дараа энэ шагналыг хүртсэн анхны АНУ -ын Ерөнхийлөгч юм. Үүний зэрэгцээ Ж.Картер Африк тивийн улс орнуудад энхийг сахиулах үйлс болон тэнд дэлгэрсэн дракункулэз өвчинтэй тэмцэх үйлсэд хүчин чармайлт гарган ажилладаг ажээ. Тухайлбал, түүний энэ үйл ажиллагааны үр дүнд Африкт энэ өвчнөөр өвчилсөн нийт 3.5 сая хүнээс өнөөдөр 1700 хүн л энэ өвчнөөр өвдөж байгаа гэсэн мэдээлэл байна.

⁷⁶ Хуулийг хавсаргав

АНУ -ын 42 дахь (1993 - 2001) Ерөнхийлөгч Билл Клинтон сүүлийн жилүүдэд маш идэвхтэй нийгмийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба тэрээр олон янзын нийгэм, улс төрийн болон тусламжийн байгууллагын гишүүнээр ажиллаж байна. Тухайлбал, Билл Клинтон дэлхийн хэмжээний тулгамдсан асуудлыг хэлэлцэж шийдвэрлэх зорилго бүхий Гурван талт комиссийн гишүүн ажээ. 2010 оны 1 сард Гайтид болсон хөнөөлт газар хөдлөлтийн дараа хохирсон хүмүүст тусламж үзүүлэх зорилгоор хэд хэдэн удаа тэнд очсон ба 2010 оны 3 сард НҮБ -ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Бан Ги Мүн Билл Клинтонь Гайтичүүдэд үзүүлэх олон улсын тусламжийн үйл ажиллагааг зохицуулахыг хүсчээ. Мөн тэрээр өөрийн бичсэн “Миний амьдрал” зэрэг номноос гадна бусадтай хамтран хэд хэдэн ном бичжээ⁷⁷.

Билл Клинтонь захиргаанд 1993 - 2001 онд АНУ -ын Дэд ерөнхийлөгч байсан Альберт Гор нь 2007 онд хүрээлэн буй орчныг хамгаалах талаар явуулсан үйл ажиллагаа болон цаг агаарын өөрчлөлтийн асуудлаар хийсэн судалгааны ажлынхаа төлөө Нобелийн энх тайвны шагнал хүртсэн байна. Тэрээр америкийн Current телевизийн Ерөнхийлөгчийн албыг хашдаг.

Их Британийн ерөнхий сайд асан Маргарет Тетчер 1992 онд 66 насандаа огцорсныхоо дараа өөрийн нэрэмжит сан байгуулан ажилласан бөгөөд 2002 он хүртэл олон улсын хэмжээнд улс төрийн идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулж байв. Өөрийн улс төрийн карьерийн талаар «The Downing Street Years» (1993), «The Path to Power» (1995) гэсэн дурсамжийн хоёр боть хэвлүүлжээ.

1992 онд Сербийн талаас Боснид үйлдэж байсан харгислалыг зогсооход НАТО чухал үүрэг гүйцэтгэх ёстой талаар уриалсан нь энэ улсад энх тайван тогтооход ихээхэн нөлөөлсөн гэж үздэг. 1990-ээд онуудад барууны орнууд, үндэстэн дамнасан нефтийн компаниуд Каспийн тэнгисийн энергийн эх үүсвэрт холбогдоход Маргарет Тетчерийн Азербайджанд хийсэн айлчлал чухал үүрэг гүйцэтгэсэн байдаг.

1993-2000 онд АНУ-ын Вильгельм ба Мариягийн коллежийн, 1992-1999 онд Букингемийн их сургуулийн хүндэт ректороор сонгогдож байв. 2002 онд бичсэн “Statecraft: Strategies for a Changing World” ном нь дэлхийн олон хэл дээр хэвлэгджээ.

1999-2007 онд Бүгд Найрамдах Латви Улсын Ерөнхийлөгч асан Вайра Вике - Фрейберга нь нийгмийн идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулдаг ба НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын тусгай элч, Европын Холбооны урт хугацааны хөгжлийн асуудлаарх шинжээчдийн Бүлгийн дэд дарга байсан. Одоо Харилцан хүндэтгэх, хүлээцтэй хандах асуудлаарх Европын Зөвлөлийн (European Council on Tolerance and Reconciliation) гишүүнээр ажилладаг. Энэ байгууллага нь олон улсын засгийн газрын бус байгууллага бөгөөд Европ тивд бусдын үзэл бодол, амьдралын хэв маяг, зан заншилд хүлээцтэй хандах асуудлаар санал, санаачлага боловсруулах зорилготой юм.

Вайра Вике - Фрейберга нь Мадридын клуб байгууллагын гишүүнээр мөн ажиллаж байна. Тус байгууллага нь дэлхийн 80 гаруй орны ерөнхийлөгч, ерөнхий сайд байсан хүмүүсийг нэгтгэсэн, ардчилсан удирдлага, манлайлалыг бэхжүүлэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг бие даасан байгууллага ажээ. Тэрээр мөн Соёлтой Дипломатын Институтийн (ICD) зөвлөлийн гишүүн юм.

Роза Отунбаева Кыргызид 2010 дөрөвдүгээр сард болсон үйл явдлын дараа Кыргызийн Түр засгийн газрын Тэргүүн болсон ба улмаар 2010 - 2011 онд шилжилтийн үеийн Кыргызийн Ерөнхийлөгчийн албыг хашсан болно. 2011 оны 12 дугаар сарын 1 -ний өдрөөс Ерөнхийлөгчийн албаа дараачийн Ерөнхийлөгч Алмазбек Атамбаевт шилжүүлсэн. Үүний

⁷⁷ Loi n°55–366 du 3 avril 1955 relative au développement des crédits affectés aux dépenses du ministère des finances et des affaires économiques pour l'exercice 1955

дараа Роза Отунбаева “Роза Отунбаевагийн санаачлага” нэртэй Кыргызийн ард түмний хөгжилд зориулсан бүтээн байгуулалт хийх зорилготой олон улсын сан байгуулсан ба жил бүр үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлээ тодорхойлон ажиллах юм байна. 2012 оны үйл ажиллагааны санаачлага нь боловсрол, соёл, урлагийн хөгжил, залуучууд, эмэгтэйчүүдийг дэмжихэд чиглэгдэх юм.

Францын Ерөнхийлөгч байсан хүмүүс Францын Үндсэн хуулийн 56 дугаар зүйл ёсоор Францын үндсэн хуулийн хяналтын байгууллага болох Үндсэн хуулийн зөвлөлийн гишүүн болох эрхтэй байдаг тухай дээр өгүүлсэн. Тухайлбал, Франц улсын ерөнхийлөгч байсан хүмүүс болох Валери Жискар д’Эстен, Жак Ширак, Николя Саркози нар Францын Үндсэн хуулийн зөвлөлийн гишүүнээр ажиллаж байна. Тэд энэ албан тушаалыг насан туршдаа хаших эрх зүйн зохицуулалтай болно.

5. Товч дүгнэлт

- Холбогдох эх сурвалжуудаас үзэхэд ҮАБЗ-ийн гишүүн байсан хүмүүсээс бүрдсэн ҮАБЗ-д зөвлөх үүрэг бүхий бүтэцтэй улс бидний судалгааны явцад олдсонгүй, харин Зүүн Тимор Улс, Ангол Улсад бүрэн эрх нь хууль ёсоор дуусгавар болсон Ерөнхийлөгчийг Ерөнхийлөгчид зөвлөх чиг үүрэг бүхий зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд оруулахаар Үндсэн хуульдаа заасан байна. Тус Зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрх, чиг үүргийг мөн Үндсэн хуулиар хуульчилжээ.
- Францын Ерөнхийлөгч байсан хүмүүс Францын Үндсэн хуулийн 56 дугаар зүйл ёсоор Францын үндсэн хуулийн хяналтын байгууллага болох Үндсэн хуулийн зөвлөлийн гишүүн болох эрхтэй байдаг. Үндсэн хуулийн Зөвлөлийн гишүүн нь олон нийтэд хандсан мэдэгдэл хийх, тодорхой албан тушаалуудыг хаших болон зарим төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрхгүй байдаг байна.
- Дэлхийн ихэнх орон төрийн дээд алба хашиж байсан, ҮАБЗ-ийн гишүүн байсан хүмүүсийн хангамж, хамгаалалтын талаар эрх зүйн зохицуулалт хийсэн байдаг.

* * *

Хавсралт - 1

Former Presidents Act

(3 U.S.C. § 102 note)

(a) Each former President shall be entitled for the remainder of his life to receive from the United States a monetary allowance at a rate per annum, payable monthly by the Secretary of the Treasury, which is equal to the annual rate of basic pay, as in effect from time to time, of the head of an executive department, as defined in section 101 of title 5, United States Code [section 101 of Title 5]. However, such allowance shall not be paid for any period during which such former President holds an appointive or elective office or position in or under the Federal Government or the government of the District of Columbia to which is attached a rate of pay other than a nominal rate.

(b) The Administrator of General Services shall, without regard to the civil-service and classification laws, provide for each former President an office staff. Persons employed under this subsection shall be selected by the former President and shall be responsible only to him for the performance of their duties. Each former President shall fix basic rates of compensation for persons employed for him under this paragraph which in the aggregate shall not exceed \$96,000 per annum, except that for the first 30-month period during which a former President is entitled to staff assistance under this subsection, such rates of compensation in the aggregate shall not exceed \$150,000 per annum. The annual rate of compensation payable to any such person shall not exceed the highest annual rate of basic pay now or hereafter provided by law for positions at level II of the Executive Schedule under section 5313 of title 5, United States Code [section 5313 of Title 5, Government Organization and Employees]. Amounts provided for “Allowances and Office Staff for Former Presidents” may be used to pay fees of an independent contractor who is not a member of the staff of the office of a former President for the

review of Presidential records of a former President in connection with the transfer of such records to the National Archives and Records Administration or a Presidential Library without regard to the limitation on staff compensation set forth herein.

(c) The Administrator of General Services shall furnish for each former President suitable office space appropriately furnished and equipped, as determined by the Administrator, at such place within the United States as the former President shall specify.

(d) [Repealed. Pub. L. 86-682, § 12(c), Sept. 2, 1960, 74 Stat. 730. See sections 3214 and 3216 of Title 39.]

(e) The widow of each former President shall be entitled to receive from the United States a monetary allowance at a rate of \$20,000 per annum, payable monthly by the Secretary of the Treasury, if such widow shall waive the right to each other annuity or pension to which she is entitled under any other Act of Congress. The monetary allowance of such widow--

(1) commences on the day after the former President dies;

(2) terminates on the last day of the month before such widow--

(A) dies; or

(B) remarries before becoming 60 years of age; and

(3) is not payable for any period during which such widow holds an appointive or elective office or position in or under the Federal Government or the government of the District of Columbia to which is attached a rate of pay other than a nominal rate.

(f) As used in this section, the term "former President" means a person--

(1) who shall have held the office of President of the United States of America;

(2) whose service in such office shall have terminated other than by removal pursuant to section 4 of article II of the Constitution of the United States of America; and

(3) who does not then currently hold such office.

(g) There are authorized to be appropriated to the Administrator of General Services up to \$1,000,000 for each former President and up to \$500,000 for the spouse of each former President each fiscal year for security and travel related expenses: Provided, That under the provisions set forth in section 3056, paragraph (a), subparagraph (3) of title 18, United States Code [section 3056(a)(3) of Title 18, Crimes and Criminal Procedure], the former President and/or spouse was not receiving protection for a lifetime provided by the United States Secret Service under section 3056 paragraph (a) subparagraph (3) of title 18, United States Code; the protection provided by the United States Secret Service expired at its designated time; or the protection provided by the United States Secret Service was declined prior to authorized expiration in lieu of these funds.

* * *

Хавсралт - 2

H.R. 5938 (110th): Former Vice President Protection Act of 2008

One Hundred Tenth Congress of the United States of America AT THE SECOND SESSION
Begun and held at the City of Washington on Thursday, the third day of January, two thousand and eight

An Act

To amend title 18, United States Code, to provide secret service protection to former Vice Presidents, and for other purposes. Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled,

TITLE I--FORMER VICE PRESIDENT PROTECTION ACT SEC. 101. SHORT TITLE.

This title may be cited as the 'Former Vice President Protection Act of 2008'. SEC. 102. SECRET

SERVICE PROTECTION FOR FORMER VICE PRESIDENTS AND THEIR FAMILIES.

Section 3056(a) of title 18, United States Code, is amended--

(1) by inserting immediately after paragraph (7) the following:

'(8) Former Vice Presidents, their spouses, and their children who are under 16 years of age, for a period of not more than six months after the date the former Vice President leaves office. The Secretary of Homeland Security shall have the authority to direct the Secret Service to provide temporary protection for any of these individuals at any time thereafter if the Secretary of Homeland Security or designee determines that information or conditions warrant such protection.'; and

(2) in the sentence immediately preceding subsection (b) of section 3056, by striking '(7)' and inserting '(8)'.

SEC. 103. EFFECTIVE DATE.

The amendments made by this Act shall apply with respect to any Vice President holding office on or after the date of enactment of the Act.

